

DŽON GOLSVORDI (1867–1933) bio je engleski književnik. Studirao pravo, ali je napustio advokatsku praksu kako bi se posvetio pisanju. Prve radove objavio je pod pseudonimom *Džon Sindžon*. Ubrzo je osvojio interes mnogobrojnih čitalaca i pažnju kritike. Godine 1932. dobio je Nobelovu nagradu za književnost. Uz pripovetke je napisao i dvadeset pet drama, ali su najvažniji deo njegovog velikog opusa romani. U njima, kao i u dramama, gradi radnju na sukobima pripadnika različitih staleža. Galsvorti je izvanredan poznavalac engleskog građanstva na prelazu u XX vek, a svoje etičke poglede uključuje u razvijanje psiholoških portreta. Njegov „realizam činjenica“ ponekad je na ivici naturalističkog detaljizovanja, ali celinom uvek dominira društvena perspektiva. Izrazita je to osobina njegovog najpoznatijeg dela, porodične trilogije *Saga o Forsajtima* (završena 1922), na koju se nadovezuje druga trilogija, *Moderna komedija* (1929) te niz priča o članovima te porodice. Ostali važniji romani: *Čovek iz Devona* (1901), *Ostrvski fariseji* (1904), *Bratstvo* (1909), *Patricije* (1911). Drame: *Srebrna kutija* (1909), *Borba* (1909), *Pravda* (1910), *Golub* (1912), *Lojalnost* (1922). Pisao je i eseje o svom shvatanju književnosti: *Kule u zraku* (1927) i dr.

Biblioteka
XX vek

Urednik izdanja
Tea Jovanović

Naslov originala
John Galsworthy
THE DARK FLOWER

DŽON GOLSVORDI

TAMNI CVET

Prevod sa engleskog

Aleksandar Vidaković

Beograd

2021

DERETA

PRVI DEO

PROLEĆE

1.

Šetao se jedno poslepodne početkom juna Ulicom Holi-
vel,¹ u svom kratkom univerzitetskom ogrtaču koji mu je
padao niz ruke, bez kape na gustoj crnoj kosi. Bio je to
mladić srednjeg rasta, telesnog sastava kao da vodi pore-
klo od dva različita soja, jednog snažnog, a drugog suvog
i lakog. I lice mu je bilo čudna neka mešavina, jer mu je,
uprkos oštrim crtama, izraz bio dosta mek i ćudljiv. Nje-
gove oči – zagasitosive, s mnogo svetlosti i izrazito crnim
trepavicama – kao da su gledale iznad onoga što su videle,
pa se često činio izgubljen u mislima; ali mu je osmeh bio
neobično brz i otkrivao zube bele kao u crnca, što je nje-
govom licu davalo naročitu živost. Ljudi su ga u prolazu
pomalo zagledali – jer 1880. prednjačio svom vremenu u
tome što nije nosio kapu. Žene su naročito bile zaintere-
sovane; one su primećivale da ih on nije zapažao, no da je
zabludela pogleda zidao kule u svojoj duši.

Da li je znao o čemu je mislio – da li je on u ovo doba
svoga života, kad su stvari, a naročito one izvan najbližeg
vidika, bile tako čudne i zanimljive, ma i za tren pouzda-
no znao – šta je nameravao da vidi i da uradi kad završi

¹ Ulica u Oksfordu, engleskoj univerzitetskoj varoši.

studije u Oksfordu, gde je ceo svet bio „tako pristojan“ i, naravno, „ispravan“, ali ne i vrlo zanimljiv?

Bio se uputio svom profesoru da mu pročita esej o Oliveru Kromvelu; i pod starim zidom, koji je nekada ograđivao grad, izvadi iz džepa neku životinju. Bila je to mala kornjača, i on je, najpažljivije zadubljen, posmatrao kako pokreće svoju malu, radoznanu glavu, i sve vreme ju je pipao svojim kratkim, širokim prstima, kao da želi da tačno pronade njen sklop. Leđa su joj bila izvanredno tvrda! Nije čudo što se siromah Eshil nije osećao najprijetnije kada mu je pala na glavu! Stari su imali običaj da na nju polože svet – svet nalik na pagodu, možda, s ljudima, životinjama i drvećem, kao onaj drvorez na kineskom ormančetu njegovog tutora. Kinezi su umeli da prave lepe životinje i drveće, kao da su verovali da sve ima svoju dušu, i da ne postoji samo zato da ga čovek pojede, zapregne ili od njega sagradi kuću. Kad bi mu samo umetnička škola dopustila da vaja „na svoju ruku“ umesto što neprestano mora da podražava! Kao da su sebi uvteli u glavu da bi bilo opasno pustiti čoveka da nešto sâm izmisli!

On prinese kornjaču prsluku i pusti je da gmiže, dok ne primeti kako mu nagriza gornju stranu eseja, a tad je vrati u džep. Šta bi radio njegov profesor kad bi znao da se tu nalazi? Nakrivio bi, naravno, glavu malo u stranu i rekao: „A, Lenane, ima stvari o kojima moja filozofija i ne sanja!“ Da, bilo je mnogo štošta o čemu „čiča Stormer“ nije ni sanjao, jer je uvek izgledao silno zastrašen svim onim što nije obično; uvek gotov da vam se smeje, iz bojazni da se vi njemu ne smejete. Bilo je mnogo takvog sveta u Oksfordu. A to je bilo glupo. Čovek ne može ništa ljudski da uradi ako se uvek boji da mu se ne smeju! Ali gospođa Stormer nije bila takva; kad ona učini nešto

– učini to zato što joj se dopada. Ali, naravno, ona nije bila Engleskinja, nego Austrijanka, i mnogo, mnogo mlađa od čiča Stormera.

Stigavši do kuće svoga profesora, zazvoni...

2.

Kad je Ana Stormer ušla u sobu za rad, zatekla je svoga muža kako stoji kraj prozora glave nagnute malo u stranu – visoka, krakata prilika u odelu od prijatnog, mekog sukna, sa niskim posuvraćenim okovratnikom (retkim u to vreme) i plavom svilenom mašnom, koju je ona sama isplela, provučenom kroz prsten. Pevužio je i tiho kuckao u prozorsko okno svojim pažljivo negovanim noktima. Mada slavljén zbog obilja rada koji je savlađivao, ona ga nikad ne bi zatekla u radu u njihovoj kući, izabranoj stoga što je bila nepun kilometar od koledža u kome su bili „mladi klovnovi“, kako ih je on zvao, i čiji je profesor bio.

On se ne okrete – nije mu, naravno, bio običaj da zapaža ono što nije bilo neizostavno potrebno – ali je osećala da je bio svestan njenog prisustva. Ona priđe sedištu kraj prozora i sede. On se na to osvrnu i izusti: – A!

To je bio usklik čistog divljenja, nešto neuobičajeno kod njega, jer se on divio samo nekim odlomcima iz klasika. Ali je ona znala da najbolje izgleda kad sedi tako, uravnotežena divotna stasa, sa sjajem sunca na kestenjastoj kosi, sjajem koji je osvetljavao njene utonule, ledeno zelene oči ispod crnih trepavica. Bila joj je nekad velika

uteha što je tako sačuvala svoju lepotu. I zaista bi bilo neprijatno osetiti da nedostatkom lepote buni pedantna osećanja svoga muža. Čak i ovako su joj jagodice bile odveć visoke za njegov ukus, jer su bile simboli nečeg u njenoj naravi što se nije slagalo s njegovom – neke očajničke žice živosti, nedostatka izvesne engleske ravnornosti, što ga je uvek uznemiravalo.

– Harolde! – sa izvesnim neengleskim izgovorom u njenom „r“ – htela bih da idemo ove godine u brda.

Brda! Ona ih nije videla već dvanaest godina, od onog doba u San Martino di Kastroci, što se završilo njenom udajom za njega.

– Nostalgija!

– Ne znam šta to znači – željna sam domovine. Možemo li da idemo?

– Ako hoćeš – što da ne! Ali se ja više ne penjem uz Čimone dela Pala!

Razumela je šta je hteo time da kaže. Bez romantike. Kako je toga dana vanredno vodio uz planinu! Ona mu se skoro divila. Kakva zaslepljenost! Kakva pogrešna slika! Je li to zaista bio pred njom onaj isti čovek, s tim svetlim, punim sumnje očima, već prosede kose? Da, romantika je prošla! I ona ostade sedeći ćutljivo, gledajući na ulicu – tu malu, staru ulicu u koju je gledala dan i noć. Jedno lice prođe, priđe vratima i zazvoni.

Ona reče tiho: – Evo Marka Lenana!

Ona oseti kako se oči njenog muža samo za trenutak zadržaše na njoj, znala je da se okrenuo, i ču ga kako promrmlja: – A, klovnovski prvak!

I, bez pokreta, čekala je da se vrata otvore.

– Pa, Lenane, kako čiča Nol?² Genijalan hipokrit, a? Privucite stolicu, dajte da svršimo s njim!

Sa svoga sedišta kraj prozora posmatrala je bez pokreta ove dve prilike pored stola – dečka koji je čitao svojim čudnim, kadifastim basom; muža, zavaljenog, dok su mu vrhovi prstiju jedne ruke pritiskali vrhove prstiju druge ruke, a na usnama mu lebdeo polusatiričan osmeh koji se nikad nije ogledao u njegovim očima. Da, on je dremao, počeo da spava; a dečak, ne primećujući to, produžavao je s čitanjem. Kad dođe do kraja, diže pogled. Kakve oči! Drugi dečaci bi se smejali; ali njemu kao da je bilo čisto žao. Ču ga kako promrmlja: – Izvinite, molim vas.

– A, Lenane, uhvatili ste me! U stvari, tromesečje me je zamorilo. Idemo u brda. Jeste li bili u brdima? Šta – nikada! Treba da pođete s nama, a? Šta veliš ti, Ana? Zar ne misliš i ti da ovaj mladić treba da pođe s nama?

Ona ustade i zagleda se u obojicu. Da li je dobro čula? Zatim odgovori veoma ozbiljno:

– Da, mislim da treba.

– Dobro, *njega* ćemo mi naterati da nas vodi uz Čimone dela Pala!

² Familijarna skraćena za Olivera Kromvela, engleskog diktatora sedamnaestog veka.

3.

Pošto je dečak kazao „zbogom“, i ona ga gledala dok je izlazio na ulicu, Ana zastade za trenutak u zraku sunčeve svetlosti što je ulazila kroz otvorena vrata, i pritisnu ruke na obraze koji su joj plamteli. Zatim zatvori vrata i nasloni čelo na okno prozora ne videći ništa. Srce joj je kucalo brzo; ona je neprestano u sebi ponavljala scenu koja tek što je prošla. Ona je imala mnogo veći značaj no što je to izgledalo...

Mada je uvek čeznula za otadžbinom, a naročito krajem letnjeg tromesečja, bilo je to sasvim drukčije osećanje što ju je ove godine nagonilo da kaže svom mužu: „Htela bih da idem u brda!“

Dvanaest godina je svakog leta čeznula za brdima, ali nije molila da idu; ove godine je molila, ali nije čeznula za njima. Bilo je to zato što je iznenada postala svesna čudne istine, da joj se nije išlo iz Engleske, i ona je baš iz tog razloga došla i molila da idu. Pa zašto je onda kazala: „Da, mislim da treba da pođe s nama!“ kad je baš zato, da bi se oslobodila misli o ovom dečku, tražila da idu? Život je bio čudna trzavica između savesti i očajanja; čudna,

silna, bolna stvar! Koliko je vremena proteklo od onda kada je prvi put došao na ručak, ćutljiv i stidljiv, smešeći se iznenada kao da je sav iznutra ozaren – dan kad je docnije kazala mužu: „A, divan je to mladić!“ Ni godinu dana – u stvari, početak mitrovdanskog tromesečja. On se razlikovao od svih ostalih dečaka; ne po tome što je bio genije s raščupanom kosom, aljkavim odelom i hitrim jezikom; nego zbog nečega, nečega – pa dobro – različitog; zato što je bio – on, zato što je želela da mu stegne glavu svojim rukama i da je poljubi. Tako dobro se sećala dana kada joj se ta želja prvi put pojavila. Davala mu je čaj, bilo je to sasvim rano u početku uskršnjeg tromesečja; on je milovao mačku, koja mu je uvek prilazila, i pričao joj kako namerava da postane vajar, ali da se njegov tutor tome protivi, te tako, naravno, nije mogao početi dok ne bude punoletan. Lampa na stolu imala je ružičast štiti; bio je vrlo hladan dan, a njegovo je lice bilo zagrejano; inače je obično bledo. I on se iznenada nasmeja i reče:

– Gadno je to kad se mora čekati, zar ne?

Tada zamalo što nije pružila ruke da mu privuče čelo svojim usnama. Tada je mislila da ga je htela poljubiti zato što bi bilo tako lepo biti njegova majka – taman je mogla biti njegova majka da se udala kada joj je bilo šesnaest godina. Ali je ona sad već odavno znala da nije htela poljubiti njegovo čelo, no njegove usne. On je bio tu u njenom životu – vatra u hladnoj i neprovetrenoj kući; bilo je čak teško razumeti kako je mogla provesti sve ove godine bez njega. Toliko ga se zaželela za onih šest nedelja uskršnjeg raspusta, tako je uživala u ona tri njegova skromna pisamca, upola stidljiva, upola poverljiva; ljubila ih i nosila u svojoj haljini! A ona mu je odgovarala

dugim, potpuno korektnim pismima na svom još dosta čudnom engleskom. Ona mu nikada nije dala da naslu-
ti njena osećanja; pomisao da bi mogao neiskazano ju je
bunila. Kad je počelo letnje tromesečje, život joj je bio
sav obuzet mislima o njemu. Da je, pre deset godina, nje-
no dete preživelo, da njegova svirepa smrt – nakon njene
agonije – nije zanevsek ubila želju za drugim detetom; da
već godinama nije živela u saznanju da se ne može nada-
ti toplini, i da je ljubav za nju prošla; da je život u ovom
najlepšem od starih gradova umeo da je zanese – bilo
bi zapreka koje bi zaustavile ovo osećanje. Ali na svetu
nije bilo ničega da uputi bujicu drugim pravcem. A ona
je tako strujala životom, tako bila svesna životne snage
što se besciljno prosipa. Bilo je nekada užasno, to njeno
osećanje da traži života – da želi izliva svojoj energiji.
Išla je u toliko stotina usamljenih šetnji tokom svih tih
godina, pokušavajući da se izgubi u prirodi – žureći se
sama, trčeći u šume, preko polja, gde svet nije dolazio,
pokušavajući da se otrese tog osećanja besciljnosti, poku-
šavajući da se još jednom oseti kao da je devojka i da je
ceo svet pred njom. Nije to slučajno njen stas bio tako
jedinствен, njena kosa tako sjajno kestenjasta, njene oči
tako pune žara. Tražila je mnoge rasonode. Rad u sirot-
nim predgrađima, muziku, glumu, lov; napuštala ih je
jedno za drugim; opet ih strasno prihvatala. Sve je to bilo
na neki način zgodno. Ali ove godine više nije... Jedne
nedelje, vraćajući se sa ispovesti neispovedena, uzela je
sebe samu na ispit. Sve je to bilo grešno. Ona mora ubi-
ti to osećanje – mora uteći od tog dečka koji ju je toliko
zatalasao! Ako ne učini nešto brzo, vrtlog osećanja će je
zaneti. I onda joj se javila misao: a zašto da ne! Život je

zato da se živi – a ne da se mlitavo prodrema u ovom čudnom, kulturnom mestu, gde je starost ležala u krvi! Život je radi ljubavi – da se uživa! A njoj će idućeg meseca biti trideset šest! Već joj je to uveliko izgledalo kao starost. Trideset šest! Uskoro će biti stara, zaista stara – a strast neće nikad poznati! Obožavanje, koje je stvorilo junaka od Engleza otmena izgleda, dvanaest godina starijeg od nje, koji ju je umeo voditi na vrh Čimone dela Pala, nije bilo strast. Moglo je, možda, postati strast da je on to želeo. Ali je on sav bio forma, led, knjige. Da li je uopšte imao srca, imao krvi u svojim žilama. Da li je postojalo ikakve životne radosti u ovom odveć lepom gradu i u ovim ljudima što su u njemu živeli – ovom mestu gde su čak i oduševljenja izgledala formalna i bez krila, gde je sve izgledalo utvrđeno i puno sofizma, baš kao one kapele i manastiri. Pa ipak, osećati ovo prema jednom dečku – prema nekome dovoljno mladom da joj može biti sin! Bilo je tako – bestidno! Ta ju je misao gonila, naterala da pocrveni u mraku, dok je noću ležala budna. I ona bi se očajno molila jer je bila pobožna – molila da postane čista, da joj bude dato sveto osećanje majke, da bude prosto ispunjena slatkim osećanjem da bi mogla sve učiniti, sve trpeti radi njega, radi njegovog dobra. Posle ovakvih dugih molitava osećala bi se umirena, sanjiva, kao da je uzela neki napitak. Ostajala bi tako možda satima. Pa bi je onda sve ponovo obuzelo. Ona nikada nije pomišljala da je on može voleti, to bi bilo – neprirodno. Zašto bi je voleo? Bila je smerna u tom pogledu. Još od one nedelje, kad je pobegla od ispovesti, mučila ju je misao kako da prekine – kako da se oslobodi te čežnje koja je bila isuviše jaka za nju. I skrojila je plan – da zatraži brda, da se vrati

tamo gde joj se njen muž javio u njenom životu, da okuša neće li ovo osećanje zamreti. Ako neće, zamoliće ga da je ostavi tamo s njenom porodicom, u njenoj zemlji. A sada ta budala – ta slepa budala – ta naduta budala – sa svojim satiričnim osmehom, svojom večnom patronažom, naterao ju je da izmeni sav svoj plan. Pa dobro, neka iskusi posledice; ona je učinila sve što je mogla! Baciće se u taj vrtlog radosti, pa makar to značilo da mora ostati tamo, i nikad više ne videti dečka.

Stojeći u polutamnom tremu, gde se jedva osetan miris truleži drveta uvlačio u vazduh kad god su prozori i vrata bili zatvoreni, sva je podrhtavala od potajne radosti. Biti s njim među brdima, pokazati mu sve one divotne, svetlucave ili sure stene, popeti se s njim na njihove vrhove i videti kraljevstva sveta prostrta u nizini; šetati s njim u gorama od jela, na Alpima u mirisu drveća i cvetova, tamo gde je sunce toplo! Prvog jula, a bio je tek deseti jun! Hoće li ona to doživeti? Oni neće ići u San Martini, nego u Kortinu – neko novo mesto bez uspomena!

Ona se udalji od prozora i poče udešavati neku saksiju s cvećem. Čula je pevušenje koje je često oglašavalo dolazak njenog muža, kao da je opominjao svet da se uozbilji pre no što on stigne. U svojoj sreći osećala se prijateljski i blaga prema njemu. Iako nije nameravao da joj dâ sreću, ipak je dao! Silazio je sve po dva basamaka, s onim izrazom kao da nije pedagog, a koji je ona vrlo dobro poznavala; skide šešir sa čiviluka i upola se okrete njoj.

– Prijatan mladić, ovaj Lenan; nadam se da nam tamo neće biti na dosadi!

Njegov glas kao da je imao u sebi grižu savesti, da je molio za oprostaj što je dao tako impulsivan poziv.

Nju spopade neobično jaka želja da se smeje. Da bi to sakrila i našla neko izvinjenje za smeh, ona mu pritrča, povuče ga za okovratnik od kaputa dok mu ne prinese lice, i poljubi ga u vrh nosa. I tada prsnu u smeh. A on je stajao gledajući je, glave malo nakrivljene na jednu stranu, a obrva jedva malo dignutih.

4.

Mladi Mark, mada je ustao, bio je još sanjiv kad je čuo tiho kucanje na vratima – bilo je tako lepo posmatrati brda kako se pružaju u ranoj svetlosti kao neke ogromne životinje. Onaj vis na koji će se danas peti, a koji kao da je imao glavu malo uzdignutu nad šapama, izgledao je tako dalek! Odškrinuvši vrata za centimetar-dva, on prošaputa:

– Je li dockan?

– Pet sati, zar još niste gotovi?

Bilo je to strašno nevaspitano od njega ostaviti je da čeka! I uskoro je bio dole u praznoj trpezariji, gde je jedna sanjiva devojka već unosila kafu. Ana je bila sama. Imala je plavu lanenu bluzu sa izrezom, kratku zelenu suknju, i zelenkastosiv šešir od somota, s perom od tetreba. Zašto ljudi uvek ne nose tako lepe stvari, i ne izgledaju tako lepi! I on reče:

– Baš lepo izgledate, gospođo Stormer!

Ona mu ne odgovori zadugo, tako da se on počeo pitati, nije li takva primedba bila neuljudna. Ali je zaista izgledala tako snažna, brza i srećna.

Niz brdo, kroz šumarak tisa, ka reci, pa preko mosta, da bi se odmah počeli peti putanjom kroz travna polja.

Kako je stari Stormer mogao ovog jutra ostati u postelji! Mlade seljanke u plavim platnenim suknjama već su sku-
pljale snopove koje su ljudi pokosili. Jedna od njih koja je
grabuljala na kraju polja, zastade i stidljivo ih pozdravi.
Imala je lice kao u Madone, vrlo smireno, ozbiljno i mило,
s delikatnim lukom obrva – lice koje je bilo milina gledati.
Dečak se okrete da je pogleda. Njemu, koji nikad do tada
nije izašao iz Engleske, izgledalo je sve čudno i divotno.
Alpske kućice, sa svojim dugim i širokim mrko opaljenim
drvenim balkonima i niskim strehama nadnesenim dale-
ko iznad zidova: ove šarene haljine seljanki; prijateljske,
male žučkaste krave, sa zatubastim, kao dim sivim nju-
škama. Čak je i osećanje vazduha bilo novo; ta krasna, jas-
na, plamena toplina, što je ležala tako lako povrh zamrlog
mira; i naročito meka lepota svega na podnožju planina
– miris jeline smole, tise na vatri i suvih trava i cveća u
livadi. Ali što je bilo najnovije, bilo je osećanje u njemu –
neka vrsta ponosa, osećanje važnosti, čudna veselost što
je sâm s njom, izabrani drug jednog tako lepog stvorenja.

Prestigoše sve ostale putnike koji su išli istim prav-
cem – krupne neobrijane Nemce sa kaputima zakačenim
za kaiševe, koji su za sobom vukli teške alpske štapove,
nosili zelenkaste torbe, marširali, bez imalo mašte, kora-
kom koji nikad nisu menjali, i režali kad su Ana i dečak
prošli: „*Aber eilen ist nichts!*“³

Ali njih dvoje nisu mogli ići dovoljno brzo da bi dali
izraza svome raspoloženju. Ovo nije bilo pravo penjanje
– već šetnja do vrha Nuvolaua radi vežbe; i oni se ispe-
še pre podne, i uskoro počеше da silaze, vrlo gladni. Kad
uđoše u malu trpezariju *Činkve Tori*, nađoše u njoj jednu

³ Nem.: Ali ne вреди žuriti!

grupu Engleza koji su jeli omlete i pogledali Anu kao da su je slabo poznavali, ali nisu prestajali govoriti glasovima koji su imali izvesnu poluzamorenu preciznost, jedva osetno ali brzo skraćujući samoglasnike, kao da su rešeni da ne trpe otezanje, a kao da ipak otežu. Većina njih je imala doglede prebačene preko ramena, a fotografski aparati bili su ovde-onde razbacani po sobi. Lica im nisu mnogo ličila jedno na drugo, ali su svi imali onaj naročiti opušteni osmeh i one naročito podignute obrve, koje su im davale izgled reprodukcije jednog te istog tipa. A i zubi su im mahom bili malo isturenjeni, kao da su ih opuštene usne gurnule unapred. Jeli su kao što jedu ljudi koji nemaju vere u niža čula i najzadovoljniji su kad ne moraju ni da mirišu ni da kušaju.

– Iz našeg hotela – šapnu Ana; i pošto su poručili crno vino i šnicle, ona i dečak sedošu. Gospođa koja je, izgleda, vodila englesku grupu sada zapita kako je gospodin Stormer – nadala se da nije bolestan. Ne? Samo lenj? Zaista! Ona je mislila da je on iskusan planinar. Dečku se činilo da ova gospođa ne odobrava sasvim njihovo ponašanje. Razgovor su poglavito održavali ona, jedan gospodin sa zgužvanom kragnom i maramom oko šešira, i jedan mali, dežmekasti čovek u zatvorenom sportskom kaputu. Kad bi neki mlađi član grupe progovorio, opaska bi se primila nabiranjem obrva i spuštanjem očnih kapaka, kao da se htelo reći: „A! Nije rđavo! Ovaj obećava!“

– Ništa mi u ovom životu ne zadaje više bola no kad vidim sklonost ljudske prirode da se utaloži⁴ – To je

⁴ Pisac slika celu ovu grupu kao nameštenu, nadripametnu i namerno im daje ovakav težak, glomazan, izveštačeni jezik.

govorila gospođa, predvodnica Engleza, a svi mlađi članovi klimali su glavama, kao da se slažu.

Kako liče na kokoške, pomisli dečak, sa svojim malim glavama, kosim ramenima i šareno sivim kaputima!

– A! Draga moja gospođo – bio je to gospodin sa izgužvanom kragnom – vi se romansijeri stalno rugate dragocenoj osobini saobraznosti. Tragika našeg doba leži u tom duhu kritike. Nikada nije bilo više bune, naročito među mladima. Naići na individue koje sude za svoj račun, ozbiljan je simptom nacionalne degeneracije. Ali to nije predmet...

– Tä izvesno, to je predmet najdubljeg interesovanja za sve mlade. – I opet mladi podigoše svoja lica i pokretoše ih malo u stranu.

– Draga moja gospođo, mi smo isuviše skloni da pustimo da nam interesovanje koje stvari bude u nama zaslepi moć rasuđivanja u pogledu shodnosti: da li o takvim stvarima treba diskutovati. Mi puštamo da nam se te spekulacije uvlače i uvlače dok se ne obaviju oko naše vere i ne parališu je.

Jedan od mladića iznenada upade sa: – Madre – i zamuknu.

– Ja mislim – govorila je gospođa – da neću biti optužena za raskalašnost ako kažem kako sam uvek osećala da je razmišljanje samo onda opasno kada se njim bavi nerazvijena inteligencija. Ako nam kultura ne može ništa dati, onda bolje nemati kulturu; ali ako je kultura, kao što ja mislim, neophodna, onda moramo primiti i opasnosti koje nam ona donosi.

I opet mladi pokrenuše glave, i opet mlađi od mladića reče: – Madre...

– Opasnosti? Zar u kulturnom svetu ima opasnosti?

Ko je to rekao? Sve se obrve digoše, sva usta opustiše i nastade ćutanje. Dečak se zagleda u svoju pratilju. Kakvim je čudnim glasom načinila tu malu upadicu! A oči kao da joj je obasjao neki plamen. Tada reče mali prosedi gospodin, i njegov polupromukli glas zvučao je tvrdo i zajedljivo:

– Svi smo mi ljudi, draga moja gospođo.

Dečak oseti kako mu srce zakuca na Anin smeh. Bilo je baš kao da je kazala: „Ali sigurno ne vi!“ I on ustade i pođe ka vratima za njom.

Englezi su već počeli da govore – o vremenu.

Njih dvoje su neko vreme išli ćutke, pre no što Ana reče:

– Vama nije bilo milo što sam se smejala?

– Mislim da ste im uvredili osećanja.

– To sam i htela – tim engleskim uštogljenim stvarima punim konvencija! Ali nemojte se na mene ljutiti!

Ana mu pogleda u lice tako oštro da on oseti kako mu krv suknu u obraze i kao da ga neka vrtoglavica povuče unapred.

– Ti ljudi nemaju krvi! Njihovi glasovi, njihove uobražene oči što vas mere od glave do peta! Oh! Već su mi dojadili njima slični! Ta žena, sa svojom nazoviširokogrudošću, ista je kao i svi oni. Mrzim ih, sve!

Njemu bi se svidelo da ih je mrzeo i on, pošto ih je ona mrzela; ali su njemu izgledali samo smešni.

– To nisu ljudska bića. Oni ne osećaju! Poznaćete ih vi jednog dana. Onda vam više neće izgledati smešni!

Zatim produži mirnim, čisto sanjivim glasom:

– Zašto dolaze ovamo? Ovde je sve još mlado, toplo i dobro. Zašto ne ostaju tamo, u svojoj kulturi, gde se ne zna šta znači bol i glad, i gde srca ne kucaju. Osećati!

Vanredno uzbuđen, dečak nije mogao reći da li mu krv struji tako silno u srcu ili u ruci. Da li mu je bilo milo ili žao kad mu ona ispusti ruku?

– Uostalom, ništa! Oni nam ovaj dan ne mogu pokvariti. Dajte da se malo odmorimo.

Na ivici tisove šumice, gde su sedeli, raslo je mnogo brdskih karanfila reckastih krunica, punih svežeg mirisa; ona brzo ustade i poče da ih bere. On ostade gde je bio, i u njemu su se rađala čudna osećanja. Plavetnilo neba, pernato zelenilo tisa, brda, nisu više za njega bili ono što su bili rano tog jutra.

Ona se vrati s pregrštima malih karanfila, raširi ruke i pusti ih da padaju. Cveće mu zasu lice i vrat. Nikada još nije osetio tako divotan miris, nikada nije imao tako čudno osećanje, kao ovo što su cvetići u njemu budili. Oni mu prionuše za kosu, za čelo, za oči, jedan mu se čak prilepi za usne; i on se zagleda u nju kroz njihove krunice. U njegovim očima moralo je tada biti nečeg divljeg, nešto od onog osećanja što mu je probadalo srce, jer njen osmeh zamre; ona se odmače i stade okrenuvši lice od njega. Zbunjen i nesrećan, on sabra rasuto cveće; i tek kad je sve pokupio, ustade i odnese joj ga postideñ, tamo gde je stajala kao ukopana i netremice gledala u dubine tisove šume.

Džon Golsvordi
TAMNI CVET

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Agencija TEA BOOKS

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-357-3

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2021.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-31

ГОЛСВОРДИ, Џон, 1867–1933

Tamni cvet / Džon Golsvordi ; prevod sa engleskog Aleksandar Vidaković. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2021 (Beograd : Dereta). – 309 str. ; 20 cm. – (Biblioteka XX vek / [Dereta])

Prevod dela: The dark flower / John Galsworthy. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-357-3

COBISS.SR-ID 31647753